

VĚDOMOSTNÍ SOUTĚŽ ZA POZNÁNÍM ČESKÉHO ŠVÝCARSKA

2026

SPRÁVA NP ČESKÉ ŠVÝCARSKO VYHLAŠUJE 26. ROČNÍK VĚDOMOSTNÍ SOUTĚŽE, KTERÁ PROVĚŘUJE ZNALOSTI DĚTÍ I DOSPĚLÝCH PŘÍRODOVĚDNÝMI I VLASTIVĚDNÝMI OTÁZKAMI Z REGIONU ČESKÉHO ŠVÝCARSKA.

TÉMA VĚDOMOSTNÍ SOUTĚŽE:

České Švýcarsko – království rostlin

Letošní ročník soutěže je věnovaný významnému botanikovi Tadeáši Haenkemu, který pocházel z Chříbské a s regionem Českého Švýcarska je tedy úzce propojen.

Národní park České Švýcarsko je útočištěm mnoha zajímavých druhů živočichů, většina z nich se vám určitě hned vybaví (sokol, výr, plch nebo vlk), ale jak je to s rostlinami? Víte, kterým se v Českém Švýcarsku daří, které druhy postupně mizí nebo jaké rostliny do zdejší krajiny připutovaly až s člověkem a jeho činností? Zajímá vás něco o životě jednoho botanika, který se zde narodil? Tak se s námi pusťte do hledání odpovědí na následující otázky.

1. Na okraji Českého Švýcarska se dne 5. prosince 1761 narodil jako sedmé z dvanácti dětí Tadeáš Haenke – botanik, ale i lékař, etnograf, kartograf, geolog, chemik, hudebník, cestovatel a objevitel. Letos uplyne 265 let od jeho narození a 210 let od jeho úmrtí. (Původně se uvádělo, že zemřel o rok později.) T. Haenke procestoval hodně zemí, vypravil se dokonce i k Novému Zélandu. Věděli byste ale, v které zemi se nakonec usadil a je tam i pohřben?

- a) Venezuela
- b) Španělsko
- c) Bolívie

2. Velikostí objevů a práce T. Haenkeho lze připodobnit k Alexandru von Humboldtovi. Bohužel jeho jméno bylo dlouho spíš pozapomenuto. Teprve ve 20. století začali výzkumníci pátrat po výstupech velké španělské expedice, které se T. Haenke účastnil, a jeho objevy tak spatřily světlo světa. Po návratu do Španělska byly totiž všechny sbírky a dokumenty Malaspinovy výpravy, tedy i Haenkeho výzkumy a zjištění, na dlouhé roky uzavřeny. Jednou ze zajímavostí této výpravy je, že už v roce 1791 popsal T. Haenke obří sekvoje v Kalifornii a jejich semena poslal do Evropy. Současný název sekvoj vždyzelená pochází z roku 1847 od rakouského botanika Stephana Endlichera. Věděli byste, jak ji ale před ním pojmenoval T. Haenke?

- a) cypřiš červený
- b) cypřiš vždyzelený
- c) cypřiš sekvojový

3. Rodným městem T. Haenkeho je obec Chřibská, která patří mezi jednu z devíti obcí, jež leží na hranici Národního parku České Švýcarsko. V současnosti v jeho rodném domě v čp. 22 na náměstí najdete díky snaze bývalého starosty Josefa Navrátila malé muzeum, které připomíná život tohoto významného vědce. Muzeum dokonce navštívil i potomek T. Haenkeho Ramiro Aguilar Ahenke, který žije ve Francii. Věděli byste, kdy bylo toto muzeum otevřeno veřejnosti?

- a) 1998
- b) 2002**
- c) 2010

4. Kromě Chřibské se dnes můžeme s Haenkeho odkazem setkat v Praze. V Národním muzeu je uveden jako jedna ze 72 významných postav české historie. Náprstkovo muzeum vystavuje jeho etnografické artefakty ze Severní Ameriky. Několik beden jeho materiálů se totiž dostalo do Čech přes Cádiz, kam je Haenke posílal z Ameriky jednomu obchodníkovi českého původu. Později je Kašpar hrabě Šternberk koupil do tehdejšího Vlasteneckého musea v Čechách (dnešního Národního muzea), kde je v průběhu 20. a 30. let 19. století spolu s dalšími odborníky zpracovával botanik Karel Presl v rámci několikadílné publikace *Reliquiae Haenkeanae*. Mezi nejceněnější kolekce botanického oddělení Národního muzea v Praze patří právě Haenkeho herbářové položky. Věděli byste, kolik zhruba herbářových položek naposílal T. Haenke do Evropy (z nichž se jen část dostala až do Prahy)?

- a) 500
- b) 5 000
- c) 15 000**

5. I vy se můžete vydat ve stopách T. Haenkeho a zkoumat a objevovat říši rostlin. České Švýcarsko je domovem jedné velké skupiny rostlin, které nazýváme mechorosty. Uvádí se, že jich u nás najdeme až 300 druhů. V prostředí pískovcových skalních měst nacházejí mechorosty ideální podmínky k růstu zejména v hlubokých stinných roklích, nalezneme je však i v lesích, na zamokřených a zrašelinělých půdách, v okolí vodních toků, na skalních výchozech, ve štěrbinách skal. Ne nadarmo se někdy České Švýcarsko nazývá královstvím mechů. Mechorosty mají navíc velmi zajímavé, někdy až pohádkové názvy. Vyberte mezi uvedenými ten, jehož název je vymyšlený a v Českém Švýcarsku tedy neroste.

- a) čtyřzoubek průzračný
- b) křepenka dvoulaločná
- c) křivozub tečkovaný**

6. Každá rostlina má ráda jiné podmínky a roste v jiném prostředí. Dobrý botanik tak ke své práci potřebuje znát i něco z oboru geologie, ekologie, klimatologie... a určitě i historie, aby uměl vše dávat do souvislostí a nezaskočilo ho, proč zrovna daná rostlina roste tam, kde ji objevil. Vyberte, v kterém prostředí byste hledali následující vyjmenované rostliny Českého Švýcarska: zvonek rozkladitý, kopretina irkutská, koprník štetinolistý, rdesno hadí kořen, pcháč různolistý, chrpa parukářka, zvonečník hlavatý.

- a) lesy
- b) louky**
- c) skály

7. Lesy tvoří plošně nejrozsáhlejší typ stanoviště v Českosaském Švýcarsku – v samotném Národním parku České Švýcarsko zaujímají lesní porosty dokonce přes 95 % jeho plochy. Druhé i věkové složení zdejších lesů však doznalo během historie značných změn, které souvisely s jejich hospodářským využíváním. Proto i v botanice je dobré mít povědomí o tom, co se na daném území dělo v minulosti a jak jej lidé ovlivňovali svou činností. Které stromy na území Českého Švýcarska měli největší procentuální zastoupení v době, kdy zde ještě člověk nezačal s intenzivní hospodářskou činností?

- a) buk lesní, jedle bělokorá, dub zimní i letní a borovice lesní**
- b) buk lesní, smrk ztepilý, modřín opadavý, borovice lesní
- c) smrk ztepilý, dub letní a zimní, borovice lesní, modřín opadavý

8. V Českém Švýcarsku lze najít i řadu krásně barevných a vzácných druhů rostlin, patří mezi ně i orchideje, které zdaleka nepřipomínají ty, co znáte z květináčů za oknem. Jsou drobnější, méně nápadné a velmi citlivé na způsob hospodaření v krajině. Nejen kvůli jejich ochraně je na řadě míst výskytu vyhlášena přírodní rezervace. Kvetou v květnu až červnu a pro jejich zachování je potřeba zajistit, aby se louky, kde se vykytují, pravidelně kosily nebo spásaly, ale až po dozrání semen. Mezi orchideje, které v Českém Švýcarsku najdeme na různých místech, patří prstnatec májový, vstavač mužský, krušík bahenní apod. Orchideje ke svému životu potřebují i houby, a to během růstu i při klíčení. Jejich semena totiž nemají téměř žádné zásobní látky a v prvních týdnech klíčení potřebují živiny odebírat od svých symbiotických hub. Věděli byste, jak se nazývá toto „spojenectví“, kdy semeno orchideje bere živiny z houby?

- a) mykotrofie**
- b) autotrofie
- c) oligotrofie

9. V Národním parku České Švýcarsko se setkáváme s vcelku ojedinělým jevem. V nejnižších polohách, na dně roklí, dochází k hromadění studeného vzduchu a naopak na vrcholcích skal k velkému zahřívání. Tomuto jevu se říká klimatická inverze. Rostliny se tomu musely přizpůsobit, a zatímco na vrcholcích odolávají například borovice lesní v zimě velkým mrazům a v létě pro změnu vysokým teplotám, v roklích je teplota po celý rok vyváženější. Tento jev zároveň způsobil i to, že se v různých nadmořských výškách vyskytují rostliny, které by zde člověk vůbec nehledal. Vyberte, která věta je pravdivá.

- a) Na vrcholcích skal rostou druhy typické pro podhorské či horské polohy.
- b) V inverzních roklích rostou druhy typické pro podhorské či horské polohy.**
- c) V inverzních roklích rostou druhy typické pro nížiny a pahorkatiny.

10. Následkem činnosti člověka v minulosti se na území dnešního národního parku nezměnila jen druhová skladba lesa, ale na řadě míst byla původní stanoviště hodně pozměněna a některé druhy rostlin téměř vymizely. Do krajiny naopak přibyla řada druhů, které se zde chovají velmi invazivně a vytlačují druhy původní. V národním parku se proti řadě z nich zasahuje, aby byla zachována co nejpřirozenější skladba. Vyberte ze seznamu tu trojici rostlin, kde jsou vyjmenovány pro České Švýcarsko nepůvodní druhy.

a) mokřýš střídavolistý, lilie zlatohlavá, borovice lesní

b) sedmikvítek evropský, violka dvoukvětá, čípek objímavý

c) netýkavka malokvětá, lupina mnoholistá, dub červený
